

วรรณกรรมที่ใช้ในการเทศน์แหล่อีสาน

The literature used in Isan sermons

วิเชียร แสนมี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Wichian Sanmee

Khon Kaen University, Thailand.

E - mail : wichiansanmee19@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมที่ใช้ในการเทศน์แหล่อีสาน บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอจังหาร อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอธวัชบุรี และอำเภอเสลภูมิ ซึ่งเป็นพื้นที่มีการเทศน์แหล่อีสานอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มพระนักเทศน์ และกลุ่มผู้ฟังเทศน์ จำนวน 15 รูป/คนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมที่ใช้ในการเทศน์แหล่มีทั้งหมดอยู่ 4 ประเภท คือ (1) ธรรมบท (2) นิทานพื้นบ้าน (3) ไບลาน (4) ชีวิตจริงของคนในสังคม เรื่องที่นิยมนำมาเทศน์ก็จะประกอบไปด้วย พระเวสสันดร ผู้ฮักกินหนิงผู้ซังกินกระดูก นางหมาขาว กอไผ่ยายนกเอี้ยง ลีลาวดี เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามเค้าโครงเรื่องทุกอย่างนี้มีเนื้อหาสอดแทรกหลักคำสอนในทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิธีการทำให้เกิดบุญกุศลอันเป็นผลทำให้เกิดความสุข มี 3 อย่างคือ 1. ทาน คือ การทำบุญด้วยการแบ่งปันสิ่งของ การบริจาคทรัพย์ทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นเพื่อเป็นประโยชน์แก่คนในสังคม 2. ศีล คือ การทำบุญด้วยการรักษากาย วาจาให้มีความสงบเรียบร้อยนั่นคือกายสุจริตและวาจาสุจริต 3. ภาวนา คือ การทำบุญด้วยการเจริญภาวนาอบรมจิตใจให้เกิดความบริสุทธิ์ สะอาด สว่าง และเกิดสติปัญญา การปฏิบัติในหลักบุญกิริยาวัตถุใน 3 ประการนี้ ถือเป็นหลักการ และแนวทางพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา คือ เว้นจากการทำความชั่ว ให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ทำจิตของตนให้ผ่องใส

คำสำคัญ: วรรณกรรม; เทศน์แหล่อีสาน; วิธีการเทศน์

Abstracts

This research aimed to study the literature used in Isan sermons. This paper is a qualitative research conducted by collecting the data from documents, in-depth interview and observatory participation in 5 districts, Roi-Et province; namely, Mueang, Changan,

* วันที่รับบทความ: 17 ธันวาคม 2563; วันที่แก้ไขบทความ 29 ธันวาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2563

Received: December 17, 2020; Revised: December 29, 2020; Accepted: December 30, 2020

Suvarnabhumi, Thawatchaburi and Selaphum districts. These districts are the area where many Isan sermons are continuously organized. There were 3 groups of informants: the experts, preacher monks and sermon listeners (total 15). The gathered data were analyzed and described by the descriptive method.

The research results found that there are four types of literature used in the Isan sermons: (1) Dhammapada; (2) folk tales; (3) Bai Lan; (4) real life of people in society. The popular stories used in sermons included ‘Vessantara’, ‘Lover eats skin and hater eats bones’, ‘white dog’, ‘a clump of bamboo of grandma, Nok-eang’, and ‘Lady, Leelavadee’, etc. However, all of these story outlines contain the contents of the Buddhist doctrine, especially the Three Meritorious Actions (puññakiriya-vatthu) otherwise known as the three methods to create merit leading to happiness as its fruition: 1) generosity (Dāna) is merit by sharing things, donating assets to others for the benefit of people in society; 2) the precepts are merit-making through physical and verbal controls with peace called physical and verbal purity; 3) mindfulness is the merit making through the cultivation of meditation, training the mind to be pure, clean, bright and intelligent. The practice of the Three Meritorious Actions is considered as the principle and the basic guidelines that all Buddhists should behave because it is the heart of Buddhism which is to abstain from doing evil, to remain in goodness and to make one's mind clear.

Keywords: Literature; Isan Sermons; How to Preach

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่และเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา หลักคำสอนของศาสนาพุทธ ยิ่งยืนยาวนานมาจนถึงปัจจุบันนี้ได้ เพราะพุทธบริษัททั้ง 4 ยังนับถือพระพุทธศาสนา และช่วยกันเผยแผ่หลักคำสอนด้วยความเสียสละ และเอาใจใส่โดยถือเป็นหน้าที่ตลอดมา ยิ่งแล้วพุทธบริษัทที่เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ต้องถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรง เพราะเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนา และเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปยังพุทธบริษัทให้กว้างขวางและทั่วถึงตลอดไป (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2531 : 142)

วิธีการเผยแผ่อีกวิธีหนึ่งที่น่าสนใจว่าเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่นิยมกันในภาคอีสานสืบสานต่อกันมาอย่างยาวนานคือการเทศน์แหล่อีสานหรือที่พุทธศาสนิกชนในภาคอีสานเรียกว่า “การเทศน์เสียง” ในประเพณีทำบุญมหาชาติประจำปี ประเพณีการทำบุญอุทิศหาผู้ตาย ประเพณีงานบรรพชาอุปสมบทหรือในประเพณีงานที่เป็นมงคลอื่น ๆ ก็ตาม พุทธศาสนิกชนในภาคอีสานนิยมฟังพระเทศน์แหล่ทำนองอีสาน เจ้าภาพผู้จัดงานนิยมนิมนต์พระนักเทศน์เสียงมาเทศน์ เจริญฉลองงานเพราะมีความเชื่อว่า การนิมนต์พระมาเทศน์เสียงก็ถือเป็นการให้ธรรมเป็นทาน เป็นผลานิสงส์ให้กับตนและญาติมิตรผู้มาร่วมงาน และเป็นการสืบต่อไว้ซึ่งอายุพระพุทธศาสนาอีกด้วย (พระครูสุตสารพิมล (พิมพ์ ป.), 2549 : 96) การเทศน์แหล่อีสาน คือการเทศน์โดยใช้เสียงและทำนองที่มุ่งความไพเราะเป็นสำคัญ เช่นเทศน์มหาชาติ เทศน์แหล่คำกลอนคติธรรม เทศน์แหล่निทานพื้นบ้าน เทศน์แหล่นิทานในธรรมบท เป็นต้น แม้จะเป็นการเทศน์ของพระสงฆ์ในภาคอีสาน

ที่ได้รับความนิยมสูงก็ตาม แต่ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการที่พระนักเทศน์แหล่อีสานนำมาใช้ในการเทศน์นั้น มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละรูปและแต่ละสำนัก (กัณหา บ.ช.ย, 2548 : 19)

บางสำนักมีรูปแบบวิธีการเทศน์จนน่าจะเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยและมีความเสี่ยงต่อการถูกโลกวิฆะช้อย่างมาก เช่น การเทศน์มีบทเพลงและบทกลอนหมอลำสลับ มีการใช้วาจาหยาบโลนประกอบลีลา การเทศน์เหมือนฆราวาสแสดงละครหรือหมอลำ บทโคกเศร้เรียกว่าวิญญาณของผู้ตายมารับผลทาน บางรูปบางสำนักมีการแสดงท่าทางที่ไม่เหมาะสมประกอบลีลาการเทศน์ด้วย เช่นมีการหลั่งน้ำตาให้สมทบบาทของความโศกเศร้าอาลัย และรำพึงรำพรรณจริงมากเกินไป มีการเทศน์กลอนเรียกว่าวิญญาณบอกข่าวถึงผู้ตายและเชิญวิญญาณมารับผลบุญ ผู้ฟังผูกแขนให้พระผู้เทศน์โดยสื่อความหมายว่าเป็นการรับขวัญรับวิญญาณของผู้ตาย อย่างนี้ก็มีอยู่มากในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวรรณกรรมที่ใช้ในการเทศน์แหล่อีสาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเทศน์แหล่อีสาน ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม โดยเน้นศึกษาในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

พื้นที่วิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและกำหนดพื้นที่ในการทำวิจัย คือจังหวัดร้อยเอ็ด ในท้องที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภोजังหาร อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอธวัชบุรี และอำเภอเสลภูมิ การเลือกพื้นที่วิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการเทศน์แหล่อย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยมั่นใจว่าจะได้รับข้อมูลการวิจัยที่สมบูรณ์ และมีกลุ่มผู้รู้ กลุ่มพระนักเทศน์แหล่ และกลุ่มผู้ฟังคือประชาชนทั่วไปให้ความสนใจการเทศน์แหล่จำนวนมาก

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการศึกษาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้รู้ 2. กลุ่มพระนักเทศน์ และ 3. กลุ่มผู้ฟัง โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ดังนี้

1) กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 รูป/คน

2) กลุ่มพระนักเทศน์ คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเทศน์แหล่ในทุกด้าน ได้แก่พระภิกษุและสามเณรผู้มีความรู้และแสดงเทศน์แหล่เป็นประจำ จำนวน 5 รูป ในท้องที่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอจังหาร อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอธวัชบุรี และอำเภอเสลภูมิ

3) กลุ่มผู้ฟัง คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ผู้ฟังการเทศน์แหล่ในพื้นที่ 5 อำเภอคือ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภोजังหาร อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอธวัชบุรี และอำเภอเสลภูมิ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ความรู้วิธีการเทศน์แหล่และพัฒนาการการเทศน์แหล่ของพระนักเทศน์อีสาน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ มีรูปแบบดังนี้

ฉบับที่ 1 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ เกี่ยวกับองค์ความรู้การเทศน์แหล่ ประวัติความเป็นมาของการเทศน์แหล่อีสาน หลักปฏิบัติของการเทศน์แหล่อีสาน คุณสมบัติของนักเทศน์ วิธีการเทศน์ ทำนอง เนื้อหาที่ใช้ในการเทศน์ และรายละเอียดดังกล่าวมีพัฒนาการมาอย่างไร

ฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มพระนักเทศน์ เกี่ยวกับองค์ความรู้การเทศน์แหล่วิธีการเทศน์แหล่พัฒนาการทั้งด้านประวัติการเทศน์ คุณสมบัติของนักเทศน์แหล่ หลักปฏิบัติ ทำนอง เนื้อหาการเทศน์ผลกระทบจากการเทศน์แหล่ และประโยชน์ของการเทศน์แหล่

ฉบับที่ 3 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ฟังเทศน์ ได้แก่บุคคลทั่วไปที่ฟังเทศน์แหล่ทั้งพระสงฆ์ สามเณรและฆราวาส เกี่ยวกับเนื้อหาที่นำมาใช้ในการเทศน์ ท่วงทำนองและลีลาการเทศน์ แบบดั้งเดิมกับแบบที่มีการประยุกต์ทั้งทำนอง เนื้อหาอย่างปัจจุบันเช่นมีการแสดงสมทบบาทจริงเกินไป เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร และมีศรัทธาต่อการฟังเทศน์แหล่ต่อไปหรือไม่อย่างไร และจากการนำเอาเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมมาเทศน์ เกิดผลกระทบอย่างไร

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

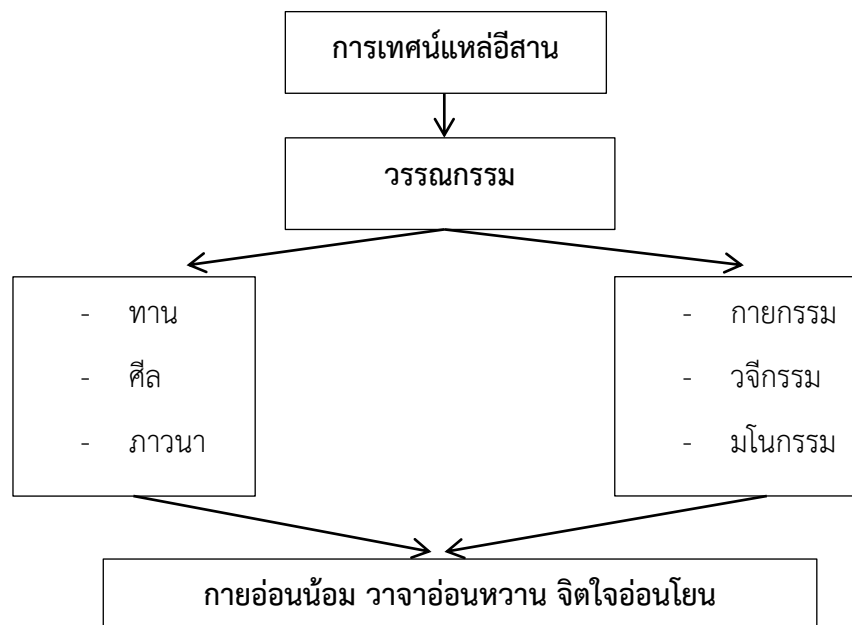
การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงเอกสาร ข้อมูลเบื้องต้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารวิทยานิพนธ์ แถบบันทึกละเสียง และวีดิทัศน์ เน้นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงประจักษ์มีดังนี้วิจัยภาคสนาม เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นวิธีสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อสังเคราะห์และประมวลข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการวิจัยเอกสารและเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วรรณกรรมที่ใช้ในการเทศน์แหล่เรื่องที่ได้รับคามนิยมตามสถิติ 4 อันดับแรก เรียงตามลำดับความนิยม คือ พระเวสสันดร ผู้ชักกินหนิงผู้ซังกินกระดูก นางหมาขาว กอไผ่ยายนกเอี้ยง ลีลาวดี เป็นการสรุปจาก การให้สัมภาษณ์ทั้งผู้รู้และผู้เทศน์ทั้งหมด มีเนื้อเรื่องย่อ ดังต่อไปนี้ (พระมหาบุญตา ธิริจิตโต, 2547 : 19)

1. เวสสันดร เป็นนิทานชาดกในพุทธศาสนา สารสำคัญของเรื่องนั้นแสดงให้เห็นการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์คือพระเวสสันดร ซึ่งเป็นพระชาติสุดท้ายก่อนจะมาเป็นพระพุทธเจ้า พระชาตินี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเรียกว่า “มหาชาติ” เพราะพระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญทานบารมีครบทั้ง 10 ประการ อันได้แก่ เนกขัมมบารมี วิริยบารมี เมตตาบารมี อธิฐานบารมี ปัญญาบารมี ศีลบารมี ขันติบารมี อุเบกขาบารมี สัจจบารมี และทานบารมี ในการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรนี้ พระองค์ประกอบไปด้วยความมีเมตตา กรุณา การมีวาจาสัตย์ ความอดทน ความเสียสละ ไม่ทรงย่อท้ออุปสรรคนานัปการ การบำเพ็ญทานทรงกระทำตั้งแต่ประสูติจากครรภ์มารดาจนสวรรคต ดังจะเห็นได้จาก การให้สร้างโรงทานขึ้นเพื่อพระองค์จะได้บำเพ็ญทานได้อย่างเต็มที่ การทานช้างปัจจัยนาคแก่พราหมณ์ชาวเมืองกลิงคราษฎร์ การทำสัตตสดกมหาทาน นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทำทานอันยิ่งใหญ่ คือ ให้พระมเหสีและพระราชโอรสธิดาเป็นทาน โดยตัดความรักความอาลัยโศกเศร้าจากการพลัดพรากจากสิ่งที่รักทั้งสองออกไปได้เด็ดขาด จนในที่สุดพระอินทร์เกิดความชื่นชอบในการบริจาคทานของพระองค์ ได้ตรัสประทานพรถึง 8 ประการ พรหนึ่งใน 8 ประการที่พระเวสสันดรทูลขอก็คือ “ขอให้พระองค์มีทรัพย์สมบัติที่จะทำทานตลอดไปอย่าได้หมด และอย่าได้รู้สึกเสียดาย” เมื่อคืนกลับบ้านเมืองพระองค์ก็ทำทานตลอดพระชนม์ชีพ การบำเพ็ญทานของพระเวสสันดรถือได้ว่าเป็นยอด

ของการบริจาทาน เพราะพระองค์ได้ตัดกิเลสตัณหาทั้งปวงได้ เสียสละได้ทุกอย่างแม้แต่ชีวิตของตนเองเพื่อแลกกับสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าชีวิตของตนเองและบุตรภรรยาสิ่งนั้นคือ “พระโพธิญาณ” อันเป็นความรู้เพื่อนำไปช่วยให้สัตว์โลกทั้งหลายได้พ้นทุกข์

พระเวสสันดร เป็นแบบอย่างผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มุ่งบำบัตทุกข์บำรุงสุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง ยอมเสียสละความสุขส่วนพระองค์แม้จะทุกข์ก็ไม่หวั่น เป็นแบบอย่างของบุคคลผู้ไม่ยึดติดอำนาจวาสนา รู้ซึ่งถึงโลกธรรมที่ว่า “ยามมียศเขาก็กยก ยามต่ำตกเขาก็หยาม” หาได้หวั่นไหว หรือลุ่มเลิกบำเพ็ญบารมีไม่ ฉะนั้น เรื่องพระเวสสันดรชาดกซึ่งเป็นเหมือนคัมภีร์หรือวรรณกรรมสำคัญคู่บ้านคู่เมือง สอนให้รู้จักโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ให้เห็นแก่ตัว ซึ่งจะทำให้สังคมสงบสุข (พระครูสุตสารพิมล(พิมพ์า ป., 2549 : 73)

ตัวอย่างกลอนเทศน์

กัณฑ์เทศพร 19 พระคาถา

บัดนี้เชิญฟังเรื่อง	มหาเวสสันชาดก
ฉันทิบรรยายยก	เทศนาจาซ้อน
เป็นคำกลอนอีสานแหล่	กระแสนเสียงสรรเสก
ฝากเป็นเอกลักษณ์ไว้	ผู้ฟังได้อินตรอง
ขอเชิญพวกรัณ	พ่อและแม่สาธุชน
เหมิดสู่คนที่มาฟัง	ให้จ้อจำเอาไว้
ตอนพระโพธิญาณไ้	ของเฮาสวยชาติ
เป็นมหาเวสสันท่าน	ได้ทานสร้างแต่งกุศล
บารมีสิ้นสิ้น	เต็มเปี่ยมได้บำเพ็ญ
นับว่าเป็นแนวทาง	ได้อย่างตามงามล้วน
จึ่งว่าคนใดอยู่	กระทำตามครองฮีต
หวนรำลึกนึกไว้	คนนั้นประเสริฐหลาย
นี้หากเป็นชาติท้าย	ที่ยิ่งใหญ่โพธิสัตว์
ถัดมาเป็นองค์พระ	พุทธโคดมเจ้า
ฉันทินำมาว่า	จับสำเนาให้เห็นก่อน
คติธรรมแทรกซ้อน	สัพพัญญูได้ตรัสตรอง
ขอเชิญชวนพวกรัณ	พ่อและแม่สาธุชน
ฟังเอาเถิดสิเกิดผล	ประโยชน์มีพูนเพิ่ม
เทศพรกัณฑ์เริ่ม	ประเดิมมาให้มันม่วน
13 กัณฑ์ถ้วน ๆ	จึ่งจบม่วนภาคเสียง

พันคาถาตลอดเกลี้ยง	สมบูรณแบบเทศนา
อาตมาสีไขกลอน	เทศน์ละครยอน้อม
สาธุชนผู้มาล้อม	สดับเสียงคู่สู่ท่าน
บรรณาการฝากต่อน	ให้ฟังถ้อยเรื่องนิทานฯ
หันเข้ามากล่าวด้าน	กระแสรื่องคำกลอน
ทศพรกัณฑ์ก	ยกประเดิมดาซ้อง
ตามคำสอนชาดกเหล่า	กระแสนธรรมล้ำค่า
กล่าวถึงนางเทพฟ้า	ผู้เมียเหง้าท่านพระอินทร์
มุสดีนางได้สิ้น	บุญเก่าที่ทำมา
สีได้ลงรงค์ปรา	จากสวรรค์เวียงแก้ว
นางได้เหิมบุญแล้ว	ก็จำใจสีได้ห่าง
สีได้ไล่ละข้าง	ลาร้างคู่สู่แนว
อยู่ไปได้อีกแล้ว	จึงเอื้อนแอวขอพร
เป็น 10 ตอนพระพรทิพย์	จากพระอินทร์อวอ้าย
ข้อหนึ่งนั้น ยามเมื่อนางย้าย	ลงไปในมนุษย์โลก
ของให้โชคยิ่งสิ้น	ได้ไปขึ้นเพิ่นพระยา
เป็นธิดาเจ้าฟ้า	สนุกก่อกองกุศล
บำเพ็ญตนให้ปรากฏ	ประโยชน์ผลคนย่อง
ข้อที่สอง งามเยี่ยม	ดวงตานิลเนตร
คือดั่งตาลูกเนื้อ	อย่าขามัวขุนมัว
บัดนางหลังแลเยี่ยม	ไผมองให้มึงเมื่อย
ทั้งมักทั้งอยากได้	แลแล้วเปิดบ่เป็น
ข้อสามนั้น ขอให้ควักคาง	เหมือนดั่งคันศร
ขนตาองงามรับ	เลศวิไลบัดแลเยี่ยม
บัดเยี่ยมชายตาสี	หลิงนำให้อักฮ่อ
ยิกควั่ต่อแต่ละครั้ง	พออยากลืมหืมหาย
ข้อสี่นั้น ยามข้าวิโยคย้าย	ตายจากเมืองแมน
ไปเกิดแดนเมืองมนุษย์	ให้ชื่อมุสดีนี้
ถึงโลกีย์แดนใต้	เมืองใดกะตามช่าง
มุสดีชื่อนี้	อย่ามิให้เปลี่ยนแปลง
ข้อห้านี้ ขอให้ลูที่แม่ง	เกิดราชบุตร

ผู้ที่มีบุญผลา	สิ้นคนทั้งค่าย
ชาติต่อไปให้ถึงท้าย	โพธิญาณอันล้ำค่า
เป็นมารดาของพระพุทธเจ้า	ผัวเหง้าให้ใคร่ครวญ
ข้อหกนั้น วรกายให้เลิศล้วน	สมส่วนบัดทรงครุภ
ฉวีวรรณดูสวย	ดั่งบ่มานมีทอง
อย่าคือหญิงให้ห้อง	โลกาพื้นแผ่น
อยู่ในแดนโลกได้	ให้สื่อแท้แต่พระนาง
ข้อเจ็ดนั้น สองถันสวยสล้าง	ปุนเปรียบบุษทอง
ถันทั้งสองดูเต็ม	เต่งตึงงามเยี่ยม
เทียมดั่งสาวสวรรค์ฟ้า	ถึงชราจะอย่าหย่อน

..... ฯลฯ.....

2. บุพกรรมโมคคัลลานะ (เรื่องย่อ)

นางตฤณผู้เป็นมารดานั้นนางก็เหมือนมารดาบิดาทั่วไป ธรรมดาแล้วน้ำใจของผู้เป็นบิดา มารดาทั้งหลาย...ย่อมจะเปิดกว้างที่จะให้อภัยต่อบุตรธิดาของตนอยู่ตลอดเวลา...นางตฤณนั้นก็เช่นกัน เมื่อได้ฟังวาจาของลูกชายกล่าวคำอ่อนวอนขอมาอยู่อย่างน่าสมเพช นางก็ให้อภัยต่อมานพผู้ลูกชายแล้ว มาณพนั้นก็ได้นำมารดา กลับสู่บ้าน ครั้นถึงแล้วเขาก็ได้ขับไล่ภรรยานางให้สามารถออกจากบ้านไปเสีย แล้วเขาก็ได้พยาบาลรักษามารดาของตน จนหายเป็นปกติดี ต่อมาไม่นานนักมารดาของเขาก็ได้ล้มป่วยลงอีก คราวนี้ไม่มีทางเยียวยา มารดาของเขาจึงเสียชีวิตจากเขาไป แล้วเขาก็อยู่ด้วยความตรอมตรมตลอดมา แล้วในที่สุดเขาก็ได้เสียชีวิตตามมารดาไปอีก เมื่อเสียชีวิตแล้ว เขาก็ได้ไปเกิดในนรกใหญ่ชื่อว่าเวจีมหานรก เพราะว่าการที่เขาทำนั้น เป็นกรรมอันหนักอันมีชื่อว่า...อนันตริยกรรม...แปลว่ากรรมอันไม่พ้นหาระหว่างมีเขาได้ไปเสวยทุกเวทนาในผลแห่งบาป ในเวจีมหานรกสิ้นกาลช้านาน ทานกล่าวว่านานถึงแสนปีเลยทีเดียว เมื่อพ้นจากเวจีมหานรกนั้นแล้ว เขาก็มาเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉานอีกร้อยชาติ แต่ละชาติ เขาก็ถูกฆ่าถูกทุบกระดุกแหลกละเอียดทุกชาติไป เมื่อพ้นจากเดียรัจฉานชาตินั้นแล้ว...เขาก็มาเกิดเป็นมนุษย์ ก็นับชาติไม่ถ้วนเช่นกัน เขาก็ได้ให้ทานรักษาศีล ได้บำเพ็ญบารมีมานับชาติไม่ถ้วนเหมือนกัน แล้วในที่สุดเขาก็มาเกิดทันพระพุทธศาสนา... คราวนี้ได้มาเกิดเป็นบุตรชายของ “โมคคัลลีน” ตัวเองก็มีชื่อว่า โมคคัลลัน เป็นเพื่อนกับสาริบุตร ในที่สุดเขาทั้งสองก็ได้ไปบวชในพระพุทธศาสนา แล้วเป็นของ อัครสาวก ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ทรงยกย่ององค์โมคคัลลันนี้ว่าเป็นผู้มีฤทธิ์ธำคักดาเดช มากกว่าสาวกอื่นทั้งหลายทั้งปวง...แต่ทั้ง ๆ ท่านเป็นพระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์มาก ท่านก็ถูกฆ่าก็เพราะว่ากรรมของท่านที่ได้ทำกับมารดาไว้ในอดีตชาตินั้น

ตัวอย่างกลอนเทศน์

ตฤณผู้คากลอน บัดนี้ตามไต่เต้า เข้าในเรื่องเผด็จสาสน์ นำนันทนคราหลังอดีตกาลมาอ้าง วางเป็นโครงบทสร้อยผลาตอยสิดัมแต่ง บ่อแม่นเรื่องการแสดง หรือแต่งเอาคิดขึ้น หากเป็นเรื่องตั้งแต่นาน บ่

แมนเรื่องพื้นบ้านหากเป็นเรื่องธรรมดา เป็นคำสอนตลกตลกพาราณสไว้ ฉันทิมาแสดงให้ท่านไขไขขังยา
บุพพกรรมโมคคัลลาน พระสาวกฝ่ายซ้ายบรรยายข้อให้ท่านเห็น มาบัดนี้หันเข้ามาสู่เรื่องยายผู้บอดทั้งสองตา
ก่อนเด้อ เป็นมารดานายมานพ บอกลูกชายให้หมายพิง ยามเมื่อถึงความเศร้าปานไฟเผาอย่างจุดจี๋ ซี่ว่าตา
เคยดีกลับมามอดจอดจ้อย โลดใจน้อยอ่อนหทัย เพิ่นว่าทุกข์ยากใช้อาการครบสามสิบสอง ตามีคูหมี่ฟังอีก
ปากดังกะมิไว้ สิ่งใด ๆ ที่บกพร่องกะพอทนไปตามหว่าง เดียวนี้มองบ่อเห็นทาง มีแต่มืดแปดด้านโลดแสน
เศร้าบ่อส่วงเหงา มานพเอ๋ยขาของแม่กะแม่นเจ้า ตาของแม่กะแม่นเจ้าอีกร่างแม่เหิมคิงกาย เพิ่งลูกชาย
เพียงคนเดียว อย่าเที่ยวเถรเด้อ แม่มมีมือกะจริงน่า แม่มมีขากะจริงอยู่ แต่แนวพาเบ้งดู คือสองตานันบอดสิ้น
แม่มมีได้ส่ำบ่อมี ยามสิลูกออกจากที่อาศัยเพ็งเอามือคลำ ตำเสาเหือนผ่องเตะของ เหยียบกะโดนชนแก้ว
แนวว่าตาบอดดีนี่ยาซุซิช้ายให้แม่ อันกายนบมือแก่งบ่อแข็งแงบ่อเต้าบัดกินข้าวได้ค่อยคลำถั่วได้ปน
ถั่วได้แก้ว ให้จับมือแม่จ๋ายอย่าทำเคียดใจสุน บุญเจ้าเพียรมารดา..สิซอซุเจ้าจนได้ เหลือใจได้แล้วกะให้
สงสารโต่บ่อคือหมู มีตาถูกกะบ่อได้มองแล้วกะท่อมองมีแต่ให้แล้วกะฮ้องพอได้เปล่งความอุก พอระบายความ
ทุกข์แต่ละคราวบัดยามว่าง คิดเห็นแต่ คิดเห็นคราวแต่หลังพื้น ยามตาดีบ่อยากใหญ่ สิไปไสมาไสกะคือบ่อ
เดือรื้อน เพิ่นพาห้าวกะชื่นใจ เดียวนี้ทำบ่อได้บ้านเพิ่นม่วนโตเป็นทุกข์ บ้านเพิ่นสุขโตโหลดเหงา เง่าอุรา
คือบ้า นี่ละนาโบราณแจ่ง แก่งแทงดูแห่งฮู้ซอด ว่าเฮือหล่มบัดจอด ตาบอดบัดแก่เฒ่า โปดจริงแท้ฮู้สิ
จั่งว่าทุกมือนีคั้วว่าอยู่รวันตาย หน่ายสังขาร หน่ายชีวิต แห่งคิดไปแห่งใจน้อย สั้งแม่นกรรมของซ่อย
เวรน้อยแต่ชาติก่อน จังได้ทุกข์เดือรื้อนฮอนฮ้องอังกะใจ เหว้งจบภาคไว้บั้นความโศกยายชรา ตรุณิมารดาบ่น
ระกำสิเฮาเนิง จังว่าซิงเฮ้ยน้ำ โอ้วาซิงไบแห่ง ผนตลกฮ้ออยู่สู่มื้อ บ่อมีปิ่นให้ฮู้เห็น นันละนา ศรีธาโยม...ฯ
(น้อย ผิวนัน และ พิมพ์ หนองสุธรรม.2548 : 78)

3. นางหมาขาว มีพระราชอาออกประพาสป่าไปเจอเด็กหญิงแล้วนำมาเลี้ยง พอเจริญวัยขึ้น
พระราชาก็เรียกมาถามว่าใครเป็นบิดามารดาของเธอ พี่สาวตอบว่า หลงทางกับพ่อกับแม่เป็นเจ้าฟ้ามหา
กษัตริย์ จึงได้อภิเษกสมรสกับพระราชาน้องสาวตอบว่า พ่อไม่รู้จักมีแม่เป็นหมาได้สามปีเป็นอำมาตย์ ต่อมา
พระราชารู้ว่าเอกอัครมเหสีเป็นลูกหมา อยู่ต่อมานางหมาขาวคิดถึงลูกจึงได้ออกจากดงไปหาลูกอยู่หลายปี จึง
ได้พบลูกสาวคนโตก่อน แต่ถูกลูกสาวคนโตไล่ ทูบตี ด่าอย่างเสียหาย แม่จึงชวนกันไปหาลูกสาวคนเล็ก แล้ว
เล่าเรื่องให้ฟังทั้งหมด แล้วขาดใจตาย ร่างกายกลับกลายเป็นทองคำ ลูกสาวได้สักระทุ้งทุกวันมีฐานะดีขึ้น
ทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไม่ได้ขาด ด้วยความกตัญญู ฝ่ายพี่สาวลูกเนรเทศออกจากวังของพระราช

ตัวอย่างกลอนเทศน์

น้องสาวคำกลอน บัดนี้ เสียใจได้...พี่สาวข้าแม่ของโตเป็นหมายังหาว่าไปทั่วตัวเจ้าของผ่องตัวะ
ประชาไพร่น้อยผัดกลอยเว้าว่าลูกคน น้ำตาไหลแตกจันคิดฮอดแม่ผู้คุณหลาย จักสืตตายหรือยังลูกห่างมาจน
ปานนี้ ห่าเพื่อตายเป็นผิคงบ่อหนีพวกกาแะงทั้งมดแมงคยอแย่ง เป็นเหยื่อกาเหยื่อแะงเหลือเพียงก้างและ
โคลง ว่าโอ้นอ...องค์เทพฟ้ามารดาแม่ผู้แพ่งฮักเฮียมเอ๋ย บ่อฮู้จักความจริงว่าสิเป็นจั่งใดบ้าง ลางเพื่อเจ็บกลาง
เพื่อไข้ไผเด้นน้อยสิดอยเบ็ง แม่ไกลลูกแต่นานเหงิงจักว่ากรรมก่อเกี้ยวให้ไกล เย็นห่างลูกสาว แห่งว่าไปแห่ง

ปวดร้าวไอ้อ่าวทนะกรรม อาตมผู้สวบบทได้โน้ตมาเป็นกลอนด้าน หลานผู้สวบบทร้องในทำนองอีสานภาค
ลำบากใจอย่างยิ่งพี่สาวข้าดำแม่หมา ไผคงเป็นคือข้าแม่เลี้ยงมาจนกล้าแก่คงคิดฮอดพ่อแม่ยามหนีไกลคนละ
ก้าตัวข้ากะตั้งกัน ว่าแล้วให้ไศยกกลิ่นคินแม่เป็นคราว หนายพี่สาวกะปานกันบ่ยิดถือพระคุณแล้ว นี่หละนอ
เพิ่นว่า ยามเมื่อได้ดีแล้วได้กินแกงอย่าลืมแจ่ว ได้กินน้ำอ่างแก้วผัดลืมถ่มหมูกระบาย คันได้กินผาดกล้วยอย่า
ลืมหน่วยบักโกนา ได้กินปลาอย่าลืมบู่ป่นมาเคยจ้ำ พอได้เงินค่าแก้วผัดลืมไล่ซี้ตะกั่ว ผัดห่าได้มีผิวเป็นราชา
เจ้าฟ้าผัดลืมหน้าอแม่หมา สาธุเด้อ...ขอให้องค์เทพฟ้าจำไว้แทนทั้งอินทร์พรหม ขอให้ตลาดดาลสาปผู้ลืมคุณ
แก้ว ยามเมื่อตายไปแล้วให้แจ้งกาเกินไสยอ ผู้ลืมคุณแม่พ่อหรือว่าคุณผู้เพิ่นเลี้ยงอย่ามีพ้อหว่างเจริญ เชิญพ่อ
แม่พี่น้องพากันแข่งนำฉัน เมืองสวรรค์บ่ยอมรับเทพพระพรหมบ่ยอมช่วย มีแต่เชิญลงหม้ออบายภูมิฮ้อน
เดือด ไผสุยเสียดพ่อแม่ไ้ไปลอยน้ำอยู่อบาย เหลือใจหลายนายเหลือที่พี่บ่รับว่ามารดา แม่เป็นหมาทั้งตัว
ยามได้ผิวได้ครองปรารงค์บ่ได้เล้าลืมพระคุณจ้อย ไผบ่อยเป็นเชิญมาบ่อยไผด่าเป็นเชิญมาด่า เป็นลูกหมาต้อง
ว่าหมาเป็นลูกม้าต้องว่าม้า ลูกควายข้างค่างลิง ลีว่าเป็นลูกไ้เทวราชลือคือไหม ไผอย่าเอาหน้าเลยชั่วแท้นอแนว
คนแก้พอบอยู่ไซขอให้เว้นเห็นอยู่ไซให้ชี้หน้าอย่าบูชาพากันว่าเหยียบย่ำ เจ้าหัวหลานว่าโพดชั่วทรม ผู้ลืมคุณ
พ่อแม่เลี้ยงแม่นขอข้าวอย่าให้กิน แม่เอ๋ยแม่ อุตสาห์เพียรถนอมเลี้ยงผิดถักลูกประณามคุณ จังแม่นเสียแสง
พริที่กล่อมกวยถนอมเลี้ยง ปานนี้มารดาเจ้าคงเหลือใจคั่นแม่นได้ฮู้ข่าว เหลือใจได้พี่สาว มาสังหาเรื่องว่า
ลบคุณเจ้าอแม่เฮา แนวความจริงบ่อกล้าว่าแม่นย่านเนาหรือใดหว่า บ่สงสารมารดาแม่พระคุณผู้บุญล้น
สาธุชนของงบูชาแก้วคุณมารดาไว้เหนือเกศ จารย์ทองเพชรเพิ่นบอกไว้อย่าลืมหวัระลิกคุณ ผู้น้องสาวอุกอ้ง
วุ่นในใจเห่งระกำหมอง น้ำตานองไหลตกอ่าวคินแต่คุณแก้ว ไกลมาโดนนานแล้วคุณมารดาผัดถักหย่า
กรรมไผเฮ็ดไผทำขอให้ได้แก่ผู้นั้น ฉันทิตตพลุกไว้ให้ไผไผ่ยิ่งกว่าเดือนหละนาแม่พระคุณ....ฯ (พูดต่อ) นี่
หละพีนางเอ๋ย เพิ่นว่าสัจจิงเวอมตะวาจา อันว่าวาจาที่ซื่อนั้นบ่มีดอกวันตาย พี่สิไปอายหยังคนว่าหมาเป็น
แม่ไปแคร่หยังคำคนว่ายามเมื่อเขาเมื่อยคางเขาเว้าดอกพี่ ข่อยสิเป็นลูกหมาเองดอก ให้เจ้าเป็นลูกคนสา..ฯ
(จินดา ดวงใจ, 2544 : 29)

4. กอไผ่ยายนกเอี้ยง มีผู้รับบทบาท 3 รูป คือรูปหนึ่งรับบทบาทเป็นพระครูรอง เจ้าอาวาสวัดใต้
และวัดเหนือ รูปหนึ่งรับบทบาทเป็นลูกสาวนกเอี้ยง ซื่อนกแก้ว รูปหนึ่งรับบทบาทเป็นยายนกเอี้ยง ซึ่งมี
ลักษณะโลภมาก ชอบยุยงให้พระแตกแยกกัน แต่ชอบทำบุญ เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านกับวัดลูกกับแม่ สอน
เกี่ยวกับความคิด การพูดต่อศาสนา วัด พระสงฆ์ การอาศัยซึ่งกันและกันของสังคม เน้นสอนพิเศษเรื่องกรรม
ติดตามและให้ผลในปัจจุบัน ดำเนินเรื่องราวโดยใช้กอไผ่ (พระอาจารย์สมศรี ฐานทตโต, 2544 : 39)

ตัวอย่างกลอนเทศน์

ยาครูรองคำกลอน ไ้อ้วางงวยแล้ว เงินทางเทิงปานทางลี บ่หนักว่าหมากรหมี่ สิเป็นโล้นหมาก
โตนเครือ ป่าที่เคยฮกเอี้ย บ่คิดว่าสิเดือนแปน แหวนทองเหลืองเป็นทองคำ หน่วยหมากนาวเป็นกล้วย ผักผี
พวยเป็นแตงค้ำง เครือยานางเป็นเชือกข้าว หมากตูมกาเป็นหมากพร้าว ผักอืดูเป็นหมายแข่ง ฤดูแล้งเกิด
ฝน โพดว่างยังลั่นป่วนปั่นในดวงจิต ศัตรูกลายเป็นมิตร บ่อาจเป็นไปแท้แต่มั่นเป็นไปแล้ว เห็นกับตาโพด

แปลกหนี ชิกะไหลเงินวันละองน้ำกะเจ็นนอง ดูรายายข้าวกล้อง ผู้กลับก่อเป็นข้าวสารโพดว้ารอมานาน
อยากได้อินค่านี๊ ดีแล้วละดีแล้ว โพดดีแฉงแฉ้งเข็นดีเอาอย่างเหลือเกิน ถือเป็นบุญวัดใต้ ที่โยมให้ที่ดิน อดีต
กาลขอให้สื่อนไปกับแดดลมฝน ขอกุศลผลทาน จงเกิดมีแก่ยายเอี้ยง เรื่องผิดพลาดต้องว่า เผมนั้นไปเริ่มต้น
ใหม่ บ่ทันได้วัดใต้คงใสเลื่อมยุ่งเอี้ยง ย้อนกอไผ่ยายนกเอี้ยง พาให้พัฒนาการ องค์สมภารอาตมาขอขอบใจ
โยมลั่น บุญกุศลมีแท้ บาปมีจริงกรรมมีแน่ ยามเมื่อปลาบ่ถึกแห บ่ฮู้จักบ่อนดิน ลอยว่ายอยู่สบาย เมื่อบ่
เจอเคราะห์ร้ายคนบ่นึกถึงพระ โยมเอี้ยงเป็นผู้ชนะกิเลสหนาหลงได้เป็นผู้ใสผู้เลื่อม เป็นผู้งามผู้ค่อง เป็นผู้
เยี่ยมผู้่อง เป็นผู้หลุดผู้พ้น บกหว่างกิเลสบาง ต่อให้รวนหมื่นช้าง กะบ่ทอรวบุญ พากมีทุนตั้งสิบแสน บ่
ทอรวบุญกุศลสร้าง เดินถึกทางแล้วคราวนี้ ขอผลทานจงบังเกิด ใ้สุขุเถิดยายนกเอี้ยง อย่าหมองเศร้าอ้งมะโน
.....น่า

นี่ละเขาว่าไป แต่งหน่วยเครือข่าย ตายแล้วมีสวรรค์ทองรับรองบ่ตกด้วย ช่วยกันอุปถัมภ์ไว้ คำ
สมัยพุทธโอวาท ทานสะอาดเกิดที่พึ่ง บูชาแก้วหม่องาม ไผ่ผู้สิ้นข้อห้ามบังเบียดพระหรือเณร ทั้งค่าเถรหรือชี
บาปอื้อหฬิเพิ่นสอนว่า โลกเอาธรณิพื้น ของสงฆ์บาปชั้นหนึ่งแยกวัดกุวัดมิ่ง เอ็ดให้สงฆ์แตกร้าง สงฆ์เจ้าแตก
กัน บาปกะสุดท่อนั้น อย่างบักใหญ่แสนมหันต์ ให้ถือจริงตั้งท่า กรรมอัยมภทันตา โยมกะพ้อพบแล้ว บ่
จำเป็นต้องบอกสอน ที่โยมเกิดเดือดร้อน เจ็บปวดมีแนวทาง ย้อนบาปแองกรรมหนัก ย้อนไผ่กอฮู้จักบ่
หน่อไม้ไผ่แทงขึ้นจากดินแล้วจักหน่อ จนว่ามันเป็นกอ มันกะแทงท่อนั้น จึงทำให้ป่วยไป ต่อไปหนี่วัดใต้อดีต
เก่าให้จางหาย สงฆ์องค์เณรทั้งหลายต้องเพ่งฟังกระโยมเจ้า สิ่งบ่ดีอย่าจาว่า เขาผู้ฟังกระโดยตั้ง พระกับ
วัดเพิ่นสอนสั่ง คือสมบัติของพวกหมู่เจ้าจงเพียรเฝ้ารักษา ชั่วช่วงชีวิตช่วงพระ เพิ่นบอกเว้าอย่าไปเว้าเตือนติ
เอ็ดบ่ดีเพิ่นเสียเองบาปกรรมหังนำต้อง นี่ละเด้อพงษ์พ้องสาธุชนพุทธโครต เรื่องบาปบุญคุณโทษ กฎแห่ง
กรรมว่านั้น มีแต่ฮู้หฬิแล้วและน่าศรัทธา เฮีย.....น่า

ทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว เป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมนิยมจากประชาชนผู้ฟังเทศน์ทั้งในด้านเนื้อหาสาระของ
เรื่อง ทำนองลีลาในการเทศน์ตลอดจนด้านสำนวนภาษาที่ประทับใจผู้ฟังในปัจจุบัน

ดังนั้นสรุปว่า เรื่องราวที่นำมาเทศน์ เรื่องหรือเนื้อหาพระเป็นผู้กำหนดบางครั้งเจ้าภาพเป็นคน
กำหนดขึ้นอยู่กับผู้ฟังหรือเจ้าภาพประสงค์จะฟังเรื่องอะไร ก็เสนอให้เลือกสัก 5-6 เรื่อง เจ้าภาพก็จะเลือก ผู้
เทศน์กำหนดไม่ใช่เจ้าภาพกำหนด ถ้าเจ้าภาพกำหนดเราจะไม่สามารถเทศน์ได้ เพียงแต่เรากำหนดเรื่องไว้แล้ว
เจ้าภาพต้องการเรื่องอะไรก็จัดให้ตามนั้น เรื่องที่ได้รับการนิยมนิยมตามสถิติ 4 อันดับแรก เรียงตามลำดับตาม
ความนิยมมาก คือ พระเวสสันดร บุญกรรมโมคคัลลานะ นางหมาขาว กอไผ่ยายนกเอี้ยง การเทศน์หรือการ
แสดงธรรมนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่ามีประโยชน์สิ่งทำได้ง่าย เพราะผู้มีความรู้และความสามารถเท่านั้นจึงจะ
แสดงธรรมให้ผู้อื่นฟังเข้าใจและได้ประโยชน์ตาม ในครั้งพุทธกาลพระพุทธร่องค์ทรงยกย่องทั้งภิกษุ ภิกษุณี และ
อุบาสกอุบาสิกาว่าเป็นผู้เลิศในการแสดงธรรมหลายรูปคน เช่น พระปุนณะมันตานีบุตร มีความเป็นเลิศกว่า
ภิกษุทั้งหลายในทางแสดงธรรม นางภิกษุณีธัมมทินนา มีความเป็นเลิศกว่าภิกษุณีทั้งหลายในทางแสดงธรรม
และจิตตคฤหบดี มีความเป็นเลิศกว่าอุบาสกอื่นๆในทางแสดงธรรม และนางชุชชุตรา มีความเป็นเลิศกว่า

อุบาสิกาทิ้งหลายในฝ่ายสดับรับฟังมากจึงสามารถแสดงธรรมได้ดีกว่าอุบาสิกาทิ้งหลาย พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่า การแสดงธรรมแก่ผู้อื่นมิใช่ทำได้ง่าย ภิกษุเมื่อจะแสดงธรรมแก่ผู้อื่น พึงตั้งธรรม 5 ประการไว้ในตนแล้วจึงแสดงธรรมแก่ผู้อื่น ธรรม 5 ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุพึงตั้งใจว่า

- 1.เรจักแสดงธรรมไปตามลำดับ
- 2.เรจักแสดงอ้างเหตุ
- 3.เรจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู
- 4.เรจักเป็นผู้ไม่เพ่งอามิส แสดงธรรม
- 5.เรจักไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.ปญฺญก.(ไทย) 22/159/263)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการเทศน์แหล่อีสาน ได้ค้นพบองค์ความรู้ที่สามารถนำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ได้ ดังนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2550 : 16) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง ภาษาเทศน์ภาษาไทยว่า “เทศน์” เป็นการสื่อหรือถ่ายทอดธรรมคำสั่งสอนในศาสนาไปสู่ผู้รับซึ่งมีทั้งผู้ฟังและผู้อ่าน เพื่อเผยแผ่คำสั่งสอนให้เป็นที่รู้เป็นที่เข้าใจกว้างขวางออกไป ด้วยการนำเสนอข้อธรรมที่เขายังไม่เคยรู้มาก่อนบ้าง ด้วยการอธิบายขยายความจนเขาเกิดความชัดเจนและหายสงสัยในข้อธรรมบางอย่างบ้าง ด้วยการปลูกศรัทธาปสาทและโน้มน้าวจิตใจเขาให้ยินดีปฏิบัติตามข้อธรรมนั้น ๆ การเทศน์แหล่ของพระนักเทศน์อีสาน มีวิธีการเทศน์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น คือเทศน์โดยใช้สำเนียงเป็นภาษาถิ่นอีสาน เล่นเสียงสูง เสียงต่ำ ทอดเสียงยาว โดยมีทำนองเป็นข้อบังคับให้เกิดลีลาที่น่าฟัง และเทศน์โดยพระสงฆ์ที่เป็นคนอีสานและใช้ภาษาอีสานได้ดีเท่านั้น นอกจากนี้ต้องปฏิบัติตามองค์แห่งธรรมกถึก 5 ประการ การเทศน์แหล่แต่ดั้งเดิมมี 3 ทำนอง คือ ทำนองกาเต้นก้อน ทำนองลมพัดพร้าวหรือลมพัดชายเขา และทำนองช้างเทียมแม่ ซึ่งทำนองดังกล่าวเป็นทำนองเดินหนังสือในลุ่มมหาชาติ หรือทำนองใช้เทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ พระนักเทศน์แหล่อีสาน ในจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดชัยภูมิ นิยมเดินหนังสือในลุ่มมหาชาติด้วยทำนองดังกล่าวจนเป็นที่นิยมฟังของพุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเทศน์ด้วยทำนองทั้ง 3 ของแต่ละจังหวัด จังหวะการเดินจะช้าเร็วต่างกัน ทำนองเทศน์อุบลราชธานีจะช้ามาก ยโสธรจะเร็วและใช้เสียงสูง ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และชัยภูมิ เดินหนังสือด้วยจังหวะพอดิ โดยเฉพาะทำนองชัยภูมิ จังหวะดีฟังไพเราะมาก เห็นได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาประสงค์ กิตติญาโณ (พรมศรี) (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์และพัฒนาการเทศน์แหล่ของพระสงฆ์ภาคอีสานตอนกลางในฐานะสื่อพื้นบ้านว่า ปัจจุบันนี้การประพันธ์กลอนเทศน์แหล่จะอาศัยเค้าโครงเรื่องจาก 4 แหล่ง คืออาศัยเรื่องราวจาก ธรรมบท อาศัยเรื่องราวจากนิทานพื้นบ้าน เรื่องจริงที่

เกิดขึ้นในสังคม และอาศัยวิถีชีวิตจริงและสถานการณ์จริงในปัจจุบัน การเทศน์แหล่ของพระนักเทศน์อีสานที่แตกต่างไปจากการเทศน์แบบดั้งเดิม มี 4 ด้านคือ ด้านลีลาการใช้ภาษา ลีลาการใช้กิริยาท่าทาง ลีลาการใช้โวหาร และลีลาการใช้น้ำเสียง สิ่งที่น่าจะมีผลกระทบต่อพระธรรมวินัยคือ พัฒนาการด้านลีลาการใช้ภาษา เช่น มีการใช้วาจาหยาบคาย กู มึง ไม่เหมาะสมกับสมณะวิสัย พัฒนาการด้านการใช้กิริยาท่าทาง เช่น มีการแสดงสมบัติบาทจริงเกินไป เช่น แสดงการร้องไห้ตามกลอนเทศน์ มีน้ำตาไหลออกมาจริง แสดงท่าสลบล้มฟุบบนธรรมาสน์ ชี้นิ้ว ต่ำกัน แลบลิ้นปลิ้นตา สาดน้ำ โยนกระโถนใส่กัน แสดงท่าประกอบบทเทศน์กลอนเรียกวิญญูณ และใช้กลอนเทศน์โน้มน้าวชี้นำเจ้าภาพว่าเห็นวิญญูณผู้ตายกำลังมา บอกผู้ฟังให้ผูกแขนผู้เทศน์เพื่อรับวิญญูณ และให้จัดสำรับอุทิศให้ผู้ตาย พัฒนาการด้านลีลาการใช้น้ำเสียง เช่น นำทำนองลำของหมอลำมาเป็นทำนองเทศน์ เอื้อนเสียงสะอึกสะอื้นร้องไห้ เหมือนหมอลำแสดงบทโศกเศร้า หรือสลับเพลงให้หรือเทศน์ให้ตามที่เจ้าภาพขอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบรรจบ ธีรวิโส (ศรีแพงมน) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของ พระครูสุตสารพิมล (พิมพ์ ป.) (2549 : 118) พบว่า การเทศน์เสียงนั้น เป็นวรรณกรรมอันล้ำค่า เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษของภาคอีสาน ทำอย่างไรพวกเราจึงจะไม่ให้อันตรธานไปจากวัฒนธรรมอีสาน และขจัดโรคร้ายอันกำลังคุกคามอยู่นั้นให้สิ้นไปได้ แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงระบบการเผยแผ่เทศน์เสียงของท้องถิ่นอีสานให้เป็นไปตามกฎกติกาแห่งพระธรรมวินัย ทำอย่างไรสรภัญญูภคธรรมจึงจะคงอยู่ สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง โดยปราศจากคำครหานินทาใด ๆ สืบไป เป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมอันล้ำค่านี้ ให้อยู่คงไว้ชั่วกาลนานและวรรณกรรมที่นิยมนำมาเทศน์และได้รับความนิยมมี 4 เรื่องด้วยกันนั่นคือ พระเวสสันดร ผู้ยากกินหน้ผู้ชังกินกระดูก นางหมาขาว กอไผ่ยายนกเอี้ยง ลีลาวดี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การเทศน์แหล่ของพระนักเทศน์อีสาน มีวิธีการเทศน์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น คือเทศน์โดยใช้สำเนียงเป็นภาษาถิ่นอีสาน เล่นเสียงสูง เสียงต่ำ ทอดเสียงยาวโดยมีทำนองเป็นข้อบังคับให้เกิดลีลาที่น่าฟัง และเทศน์โดยพระสงฆ์ที่เป็นคนอีสานและใช้ภาษาอีสานได้ดีเท่านั้น ควรเผยแพร่การเทศน์แบบอีสานไปยังภูมิภาคอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัณหา บ.ช.ย.. (2548) *ประมวลแหล่เทศน์สมัยนิยมสำนวนภาคอีสาน*. ขอนแก่น : บริษัท ขอนแก่น คลังนาธรรมชาติ จำกัด.
- จินดา ดวงใจ. (2544). *เทศน์แหล่ทันสมัย*. ขอนแก่น : บริษัทขอนแก่น คลังนาธรรมชาติ จำกัด.
- น้อย ผิวผัน และ พิมพ์ หนองสุธรรม. (2548) *ประมวลแหล่เทศน์ต่างๆแผนใหม่*. ขอนแก่น : บริษัท ขอนแก่น คลังนาธรรมชาติ จำกัด.

- พระครูสุตสารพิมล(พิมพ์ ป.) (2549) . พิมพ์แหล่หมาชาติ ๑๓ กัณฑ์(สำนวนอีสาน). ขอนแก่น : บริษัท
ขอนแก่น คลังนันทธรรม จำกัด.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531) .เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธ
ธรรม.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). เทศน์: การเผยแพร่ที่สำคัญคดีสิทธิ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง.
- พระมหาบุญตา ธีรจิตโต. (2547). เทศน์แหล่ พระเวสสันดรชาดก เป็นคำกลอนทำนองสรภัญญะ สำนวนภาค
อีสาน. ขอนแก่น : บริษัทขอนแก่น คลังนันทธรรม จำกัด.
- พระมหาประสงค์ กิตติญาโณ(พรมศรี).(2555).รูปแบบการอนุรักษ์และการพัฒนาการเทศน์แหล่ของพระสงฆ์
ภาคอีสานตอนกลางในฐานะสื่อพื้นบ้าน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอาจารย์สมศรี ฐานทโต. (2544). แหล่เทศน์ประชันกลอนแบบใหม่. ขอนแก่น: บริษัทขอนแก่น คลัง
นันทธรรม จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539).พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.